

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Институт филологии и межкультурной коммуникации
Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Методика обучения и воспитания в области татарской литературы

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный (английский) язык

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Год начала обучения по образовательной программе: 2023

Содержание

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения ОПОП ВО
2. Место дисциплины (модуля) в структуре ОПОП ВО
3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся
4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий
  - 4.1. Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)
  - 4.2. Содержание дисциплины (модуля)
5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)
6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)
7. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)
8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)
9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)
10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)
11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)
12. Средства адаптации преподавания дисциплины (модуля) к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья
13. Приложение №1. Фонд оценочных средств
14. Приложение №2. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)
15. Приложение №3. Перечень информационных технологий, используемых для освоения дисциплины (модуля), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем

Программу дисциплины разработал(а)(и): Каюмова Г.Ф.

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения ОПОП ВО

Обучающийся, освоивший дисциплину (модуль), должен обладать следующими компетенциями:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК-2	Способен эффективно строить учебный процесс, проводить учебные занятия и внеклассную работу по татарскому языку и литературе и английскому языку в организациях основного общего, среднего общего и среднего профессионального образования.
ПК-4	Способен использовать современные достижения отечественного и зарубежного методического наследия, современные методы и технологии обучения и диагностики в области татарского языка и литературы, английского языка
УК-5	Способен воспринимать межкультурное разнообразие общества в социально-историческом, этическом и философском контекстах

Обучающийся, освоивший дисциплину (модуль):

Должен знать:

Особенности современных технологий и методики родной литературы как науки, ее предмет, задачи и содержание;

- традиции и новаторство в обучении, воспитании и развитии учащихся на уроках родной литературы;
- научные основы технологий и методики преподавания родной литературы;
- общедидактические и частнометодические принципы обучения родной литературе;
- методы, приемы и средства обучения родной литературе в школе;
- типы и структурные элементы уроков разных типов;
- технологии обучения в системе филологического образования: урочные и внеурочные, традиционные и современные, групповые и индивидуальные;
- методы научного исследования;
- особенности изучения разделов школьного курса родной литературы;
- методику работы в старшей профильной школе;
- методику проведения внеклассной работы.

Должен уметь:

Определять цели и задачи обучения;

- использовать возможности родной литературы для развития познавательного интереса и формирования учебной инновации;
- планировать учебный материал в соответствии с программой;
- разрабатывать конспекты уроков разных типов и форм;
- проводить различные виды анализа урока;
- готовить учащихся к изложениям и сочинениям;
- проверять тетради и проводить работу над ошибками;
- применять новые технологии в обучении;
- использовать ТСО и средства наглядности;
- проводить все виды внеклассной работы по предмету.

Должен владеть:

Элементами научно-исследовательской работы на материале курса родной литературы;

- традиционными и новыми технологиями преподавания родной литературы.

Должен демонстрировать способность и готовность:

- составить планы уроков и технологических карт разных типов;
- ведению уроков по татарской литературе в среднем звене и в старших классах;
- консультировать ученика по программным материалам; заменить учителя школы.

2. Место дисциплины (модуля) в структуре ОПОП ВО

Данная дисциплина (модуль) включена в раздел "Б1.В.09 Дисциплины (модули)" основной профессиональной образовательной программы 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (Родной (татарский) язык и литература и иностранный (английский) язык)" и относится к части ОПОП ВО, формируемой участниками образовательных отношений.

Осваивается на 3, 4 курсах в 6, 7 семестрах.

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость дисциплины составляет 5 зачетных(ые) единиц(ы) на 180 часа(ов).

Контактная работа - 92 часа(ов), в том числе лекции - 40 часа(ов), практические занятия - 50 часа(ов), лабораторные работы - 0 часа(ов), контроль самостоятельной работы - 2 часа(ов).

Самостоятельная работа - 61 часа(ов).

Контроль (зачёт / экзамен) - 27 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен в 6 семестре; экзамен в 7 семестре.

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1 Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

N	Разделы дисциплины / модуля	Се-местр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)						Само-стоя-тельная ра-бота
			Лекции, всего	Лекции в эл. форме	Практи-ческие занятия, всего	Практи-ческие в эл. форме	Лабораторные работы, всего	Лабораторные в эл. форме	
1.	Тема 1. Тема 1. Фән буларак әдәбият укыту методикасы. Аның башка фәннәр белән бәйләнеше.	6	2	0	3	0	0	0	6
2.	Тема 2. Тема 2. Мәктәптә уку-укыту предметы буларак әдәбият. Татар әдәбиятын укыту методикасының үсеш этаплары.	6	2	0	3	0	0	0	6
3.	Тема 3. Тема 3. Әдәбият укытучысы, аңа булган һөнәри таләпләр	6	2	0	3	0	0	0	6
4.	Тема 4. Тема 4. Әдәбиятны укытуның ысуллары, алымнары һәм чаралары.	6	4	0	3	0	0	0	6
5.	Тема 5. Тема 5. Эпик әсәрләрен өйрәнү (л). Эпик әсәрләрен өйрәнү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.	6	2	0	3	0	0	0	6
6.	Тема 6. Тема 6. Лирик әсәрләрен өйрәнү (л). Лирик әсәрләрен өйрәнү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.	6	2	0	3	0	0	0	6
7.	Тема 7. Тема 7. Драма әсәрләрен өйрәнү (л). Драма әсәрләрен өйрәнү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.	6	2	0	2	0	0	0	6
8.	Тема 8. Тема 8. Күзәтү һәм монографик темаларны өйрәнү методикасының үзгәртүләре.	6	2	0	2	0	0	0	6

N	Разделы дисциплины / модуля	Се- местр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)						Само- стоя- тель- ная ра- бота
			Лекции, всего	Лекции в эл. форме	Практи- ческие занятия, всего	Практи- ческие в эл. форме	Лабора- торные работы, всего	Лабора- торные в эл. форме	
9.	Тема 9. . Тема 9. Эдәби әсәрне өйрәнү этаплары.	6	2	0	2	0	0	0	6
10.	Тема 10. Тема 10. Эдәбият дәресләрендә укучыларның бәйләнешле сөйләмен үстерү һәм аның төрләре. Эдәбият дәресләрендә укучыларның телдән сөйләмен үстерү	7	2	0	6	0	0	0	2
11.	Тема 11. . Тема 11. Эдәбият дәресләрендә укучыларның язма сөйләмен үстерү	7	4	0	4	0	0	0	1
12.	Тема 12. Тема 12. Дәрестә әдәби-теоретик төшенчәләрне өйрәтү үзенчәлекләре.	7	4	0	4	0	0	0	1
13.	Тема 13. Тема 13. Татар әдәбияты буенча класстан тыш чаралар оештыру методикасы	7	4	0	4	0	0	0	1
14.	Тема 14. Тема 14. Эдәбият дәресләрендә күрсәтмәлелек	7	4	0	4	0	0	0	1
15.	Тема 15. Тема 15. Укыту процессында белем һәм күнекмәләргә диагностика һәм контроль.	7	2	0	4	0	0	0	1
	Итого		40	0	50	0	0	0	61

4.2 Содержание дисциплины (модуля)

Тема 1. Тема 1. Фән буларак әдәбият укыту методикасы. Аның башка фәннәр белән бәйләнеше.

Тема 1. Фән буларак әдәбият укыту методикасы. Аның башка фәннәр белән бәйләнеше.

Фән буларак әдәбият укытуның төп бурычы- бу процессның закончалыкларын ачыклау. Чөнки алар әдәбият белеме, дидактика һәм психология закончалыклары белән тәңгәл килмиләр.

Әдәбият белеме матур әдәбиятның үсеш закончалыкларын өйрәнә, дидактика укытуның төп закончалыкларын, психология кешенен психик үзенчәлекләренә закончалыкларын. Методика фәне бу фәннәр белән турыдан-туры тыгыз бәйләнештә булса да, аның үзенә генә хас булган махсус бурычлары бар.

Әдәбият укыту методикасы педагогикага караган фәннәрнең берсе, Аның өйрәнү предметы Мәктәптә татар әдәбиятын укытуның барышы. Уку-укыту барышы (процессы) ул укытучы белән укучыларның бер максатка юнәлтелгән, билгеле бер тәртип белән үзгәрә торучы эшчәнлеге.

Уку-укыту төшенчәсе үз эченә: уку-укытунын эчтәлеген; укытучының материалны сайлап алу һәм укучыга житкерү, әлеге эшне оештыруга караган эшчәнлеген, укучыларның белемнәренә үзләштерү, ижади-мөстәкыйль эшләр, белем һәм күнекмәләрен куллану мөмкинлеген ала. Әдәбият укыту методикасы да:

- 1) уку-укыту предметы буларак татар әдәбияты,
- 2) аны укыту (уку-укыту барышы белән идарә итүдә укытучы эшчәнлеге) ,
- 3) өйрәнү (белем һәм күнекмәләр үзләштерүдә укучы эшчәнлеге) юллары хакында сөйли.

Тема 2. Тема 2. Мәктәптә уку-укыту предметы буларак әдәбият. Татар әдәбиятын укыту методикасының үсеш этаплары.

Тема 2. Мәктәптә уку-укыту предметы буларак әдәбият. Татар әдәбиятын укыту методикасының үсеш этаплары.

Тема 2.Предмет буларак әдәбият укучыга әдәбиятны сүз сәнгате итеп аңларга, аның әдәби культурасын, зәвыгын, сөйләмен, ижади мөмкинлекләрен үстерергә ярдәм итүче белем, күнекмә һәм мәгълүматлар системасы ул. Аның нигезен татар әдәбияты тарихы һәм әдәбият теориясе тәшкил итә. Димәк, аңа әдәбият тарихы, теоретик төшенчәләр, язучының ижаты тормыш юлы, аерым әсәрләр, телдән һәм язма эшләр системасы, халык авыз ижаты әсәрләре карый.

Бу предмет баскычлап төзелгән. Ул, иң әүвәл, укучыларның башлангыч мәктәптә алган белем һәм мәгълүматларына нигезләнә. VIII сыйныфларда балаларны аерым әдәби әсәрләр белән таныштыру, аларны аңларга-анализларга өйрәтү күздә тотылса, IX-XI сыйныфлар курсы әдәбият тарихын өйрәнүгә багышлана.

Мәктәптә әдәбият эстетик төркемгә керүче предметларның берсе. Музыка, рәсем сәнгате белән янәшә сүз сәнгате, әдәбият укытыла. Ул дөнъяны, тормышны, тарихны һәм бүгенгене, кешенең үз-үзен тотышын, психологиясен аңлауга ачык ролен үти, чөнки әдәбиятның төп өйрәнү-сурәтләнү объекты кеше, аның рухи дөнъясы, тышкы дөнъя, мохит һәм башка кешеләр белән мөнәсәбәтләре.

Тема 3. Тема 3. Әдәбият укытучысы, аңа булган һөнәри таләпләр

Тема 3. Әдәбият укытучысы, аңа булган һөнәри таләпләр.

Әдәбият укытучысы нинди булырга тиеш. Теләсә кайсы фән укытучысына хас булганча, ул да үз эшенең остасы булырга тиеш. Аңа татар әдәбияты тарихын, тәнкыйтен, әдәбият теориясен, дидактиканы, психологияне яхшы белергә кирәк. Шулай ук вакытта ул балалар белән урта тел таба белергә тиеш.

Әдәбиятны укыту методы, аның дидактик нигезләре һәм претымының үзенчәлекләре. Дидактикада яшәп килүче төп методларны төркемләр: мәгълүмат тапшыру чыганагына карап (С.И.Перовский); дидактик бурычларны чишүгә карап (М.А.Данилов, В.П.Есипов); танып-белү эшчәнлегенә активлыгына бәйле рәвештә (М.Н.Скаткин, И.Я.Лернер); укыту методлары һәм алымнарына карап (М.Н.Махмұтов); эшчәнлек төрөнә карап (Ю.К.Бабанский); татар әдәбиятын укыту өлкәсендәге методлар төрлеләге (Г.Тукай, Г.Ибраһимов, Г.Сәгъди, Ш.Сайкин, А.Әминов һ.б.); Бүгенге көндә өстенлек иткән методлар, аларның асылы. Рус әдәбиятын укыту өлкәсендәге Р.Н.Кудряшов тәкъдим иткән методлар.

Тема 4. Тема 4. Әдәбиятны укытуның ысуллары, алымнары һәм чаралары.

Тема 4. Әдәбиятны укытуның ысуллары, алымнары һәм чаралары.

Кеше эшчәнлегенә төрле өлкәләрендә, шулай икән фәннә дә ысул (метод) төшенчәсе куелган максатларга ирешү юлы дигән мәгънәгә ия. Шуңа таянып, педагоглар һәм методистлар укыту методларын укыту-тәрбия максатларына ирешүдә укытучы һәм укучының бергәләп эшләү рәвеше (Харламов И. Педагогика. -М.: Педагогика, 1980. ?С. 193) буларак аңлаталар. Бу яктан, һәрбер укыту ысулы үз эченә укытучының өйрәтү эшчәнлеген (материалны аңлату, сөйләү) һәм укучының уку, танып белү эшчәнлеген оештыруны ала (шунда ук, 139 б.).

Тема 5. Тема 5. Эпик әсәрләрен өйрәнү (л). Эпик әсәрләрен өйрәнү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.

Тема 5. Эпик әсәрләрен өйрәнү (л). Эпик әсәрләрен өйрәнү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.

Эпосны тикшергәндә игътибар, бер яктан, әсәрнең хикәяләнү һәм сурәтләнү үзенчәлекләренә юнәлсә, икенче яктан, шуларга автор мөнәсәбәте, язучы позициясе, бәясә исәпкә алына.

Шушы тәртип әдәби әсәрне тикшерергә, аның турында фикер әйтүгә, бәя бирергә ярдәм итә, авторның ничек хикәяләвен һәм бәяләвен күзәтеп, без эпик әсәрне анализлайбыз.

Әлбәттә, мәктәптә эпик әсәрне аңларга өйрәтүнең төрле баскычларында төрле яктан алга чыга. V-VI сыйныфларда анализ кайчак хикәяләнү дәрәжәсендә туктала, VII-VIII сыйныфлар сурәтләнүгә аерым игътибар итә. Дәреслек үзә дә кайбер яктан күтәрә. Югары сыйныфларда исә өч өлкә дә күздән кичерелә. Мәктәптә тулы анализ ясап бетерү мөмкин түгел дисәк тә, үзара бәйләнештәгә әлегә өлешләр барыбер телгә алына, шуларның берләге әдәбилик, кызыкчылык, әсәрләрен пәтикасы, язучының стиле-осталыгы хакында сүз йөртергә, бәяләргә юл ача.

Тема 6. Тема 6. Лирик әсәрләрен өйрәнү (л). Лирик әсәрләрен өйрәтү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.

Тема 6. Лирик әсәрләрен өйрәнү (л). Лирик әсәрләрен өйрәтү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.

Мәктәптә лирик әсәрне тикшерү, анализлау - шартлы гамәл. Шигырьгә укучылар белән бергәләп тулы анализ ясап бетерү мөмкин түгел. Аннан соң лирик әсәрне өйрәнүдә һәр әсәрнең үз сыйфатлары, үзенчәлекләре әһәмиятле. Шуңа биредә анализ төзелешен билгеләү, ачыклау бик авыр. Ләки мәктәп анализы, гадәттә, һәрхакыт түбәндәге "аларга таяна- укучыларның шигырьдән алган тәэсирен ачыклау, әсәрдәгә хисне һәм аның сәбәбен билгеләү, гомумиләштереп, лирик герой һәм кичереш турында нәтижеләр ясау, шигырьнең теле, яңгырашы, ритм-рифмалары яки башка элементлары аша хиснең көчәйтелүен күзәтү.

Лирик әсәр анализлауның иң киң таралган юлы автор аргынан бару. Бу юл шигырьдәге строфа арты строфаны, алардагы хисне һәм аны тудырган сәбәпне ачыкларга ярдәм итә, хисләр күчешен тоярга, шулай күчкә салынган мәгънәне аңларга булыша.

Лирик әсәр анализлау, нигездә, түбән сыйныфларда әңгәмә ысулына, урта һәм югары сыйныфларда эзләнү яки тикшеренү ысулына мөрәжәгать итә. Мәктәп анализында шигырьнең темасын кичерешнең сәбәбе, ә идеясен хис-кичерешнең үзе, иң югары ноктасы белән бәйләп аңлату жиңел.

Тема 7. Тема 7. Драма әсәрләрен өйрәнү (л). Драма әсәрләрен өйрәтү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.

Тема 7. Драма әсәрләрен өйрәнү (л). Драма әсәрләрен өйрәтү буенча дәрес конспектын һәм технологик карта төзүгә өйрәнү.

Драма эсэрләрәндә тормышның каршылыклы, конфликтлы өзеге аерып алына, шул каршылык хәрәкәт тудыра, барлык геройларны үз тирәсенә жыя. Драма эсэрләрәненең конфликтты тарихи эчтәлеккә ия: геройлар арасындагы яки эчке кичерешләрәндәге, бер герой күнелендәге каршылыктарда чорның иң мөһим, жәмгыятьне борчыган проблемалары чагылыш таба. Конфликтның үсүен тәртипле күзәтү, ярдәмче каршылыктар аркылы төп конфликт хәрәкәте артынан бару әлеге проблемаларны күрәп алырга, аларга ярдәм итә. Проблема еш кына төп каршылыкның сәбәбе дә булып тора. Геройлар арасындагы каршылыктар аларның холкын бөтен тулылыгында ача, чөнки тормышның тыныч агышында түгел, нәкъ менә каршылыктар, авырлыктар килгән чакта кешенең башкалардан да, үзеннән дә яшереп яшәгән сыйфатлары ачылып китә. Шуна да драма эсәрен анализлаганда, конфликт үсешен һәм герой характерларын янәшә куеп күзәтү, тикшерү яхшы.

Димәк, драма эсәрен анализлау юлы автор артынан бару, ләкин ул юл, образлар бирелешен тикшерү белән кушылып, бергә эшләнәргә тиеш. Төп конфликтның тууын һәм үсүен, ярдәмче каршылыктарның асылын өйрәнәп, укучылар бер үк вакытта геройларның эш-гамәлләрен, тормыш позицияләрен, характерын да төшенәләр.

Анализ ясалышын күзәтик. Автор артынан бару күренеш арты күренешне, пәрдә арты пәрдәне өйрәнү дигән сүз. Һәр пәрдә һәм күренешләр эчәндә ярдәмче каршылыктар табыла. Алар әлеге каршылыкта катнашучы яктар, образлар, аларның эш-гамәлләре, үз-үзләрен тотышлары, характерлары турында сөйләшәргә мөмкинлек бирәләр.

Тема 8. Тема 8. Күзәтү һәм монографик темаларны өйрәтү методикасының үзенчәлекләре.

Тема 8. Күзәтү һәм монографик темаларны өйрәтү методикасының үзенчәлекләре.

Күзәтү - гомуми төстә күздән кичерелгән күптармаклы материалның нәтижәсе, сөземтәсе, охшаш күренешләр турында берләштереп хәбәр итү. Әдәбият укутуда мондый дәресләрнең эһәмияте зур. Алар укучыга билгеле бер дәвернең әдәби торышы хакында сөйлә, тарихи- әдәби мәгълүматлар бирә. татр әдәбиятын хәрәкәткә, үзгәрәп торучы бербөтен итеп күзалларга мөмкинлек бирә.

Тема 9. . Тема 9. Әдәби эсәрне өйрәнү этаплары.

Тема 9. Әдәби эсәрне өйрәнү этаплары.

Мәктәптә әдәбият курсының төп эчтәлегә әдәби эсәр өйрәнүдән гыйбарәт. Әдәби эсәрне аңлау, кабул итү, анализлау эше катлаулы, әдәби эсәр язучының фикерләү рәвешен чагылдырган кебек, укучыдан да әлеге фикерләү юлын әдип артынан кабатлауны таләп итә. Эсәрне үзләштергәндә, укучы әйтерсең лә берничә баскычны үтә. Беренчесе һәм иң эһәмиятлесе уку, аның алдыннан еш кына кереш өлеш, кереш дәресләр булырга мөмкин. Укудан соң текстны анализлау һәм йомгаклау, эсәр буенча нәтижеләр чыгару өлеше килә.

Тема 10. Тема 10. Әдәбият дәресләрәндә укучыларның бәйләнешле сөйләмен үстерү һәм аның төрләре. Әдәбият дәресләрәндә укучыларның телдән сөйләмен үстерү

Тема 10. Әдәбият дәресләрәндә укучыларның бәйләнешле сөйләмен үстерү һәм аның төрләре. Әдәбият дәресләрәндә укучыларның телдән сөйләмен үстерү.

Дәрестә бәйләнешләе сөйләм үстерү. Бәйләнешле сөйләмнең төрләре. Бәйләнешле сөйләм үстерү максаты белән сөйләүнең төрле төрләре кулланыла. Текстны үзгәртмичә сөйләү, планга карап сөйләү, иң мөһим яки охшаган өлешне аерып сөйләү, сөйләүченең затын үзгәртеп сөйләү һ.б. - сөйләүнең мәктәптә кулланыла торган төрләре. Монологик сөйләм. Диалог. Сөйләм, аралашу күнекмәләрен үстерү. Телдән сөйләм. Уку, эчтәлек сөйләү, сәнгатьле уку, яттан сөйләү.

Тема 11. . Тема 11. Әдәбият дәресләрәндә укучыларның язма сөйләмен үстерү

Тема 11. Әдәбият дәресләрәндә укучыларның язма сөйләмен үстерү

Язма сөйләм телдән сөйләү белән тыгыз бәйләнештә үсә. Ләкин язма сөйләм күләме белән кинрәк була, уйлануны, фикерне төгәл оештыруны сорый. Ике төре була: төп һәм ярдәмче төрләре була. Күнелдән язу, билгеле бер максат белән әдәби эсәрдән цитаталар һәм өзекләр язып алу, эпиграф сайлау кебек эш төрләре кулланыла.

Тема 12. Тема 12. Дәрестә әдәби-теоретик төшенчәләрне өйрәтү үзенчәлекләре.

Тема 12. Дәрестә әдәби-теоретик төшенчәләрне өйрәтү үзенчәлекләре.

Әдәбият дәресләрәндә әдәби- теоретик төшенчәләр белән эшләү. Төшенчәләрне уку, язу, аңлатма биру. Эсәргә нигезләнәп аңлату. Нәзари төшенчәләр зәвыклы укучыны тәрбияләүдә катнашуы, әдәби эсәрне эчтәлек ноктасыннан гуна түгел, эстетик яктан да танырга, әдәбияттан акыл һәм мәгълүмат та, ләззәт алырга өйрәтә. Укытуучының төп бурычы - булып укучыларның иркен укый һәм укыганны аңлай белүе, әдәби эсәрне чынбарлыктан аерып карый алуы, эсәрне кичерәргә өйрәтүе.

Тема 13. Тема 13. Татар әдәбияты буенча класстан тыш чаралар оештыру методикасы

Тема 13. Татар әдәбияты буенча класстан тыш чаралар оештыру методикасы

Татар әдәбияты буенча класстан тыш чаралар. Әдәбият көннәре. Язучыларның юбилейлары унаеннан кичәләр. Әдәби викториналар. шигырь бәйрәмнәре. Эсәрне сәхнәләштерү. Музейларга, театрларга бару.

Фәнни-тикшеренү эшләрәндә катнашу.

Әдәбият дәресләрен сәнгатьнең башка төрләре белән бәйләп укуту. Әдәбият дәресләрәндә сәнгать чараларны кулланыуның психологик-педагогик шартлары. Язучы биографиясен өйрәнү, әдәби эсәрне анализлау барышында иллюстрацияләр, портрет һәм пейзаж сурәтләрәненнә файдалану.

Әдәбият һәм рәсем, сынлы сәнгатьнең уртақ һәм аермалы якларын күрергә өйрәтү.

Тема 14. Әдәбият дәрәсләрендә күрсәтмәлелек

Тема 14. Әдәбият дәрәсләрендә күрсәтмәлелек

Бүгенге шартларда әдәбият дәрәсендә күрсәтмәлелек. Аның әһәмияте. Формасы. Китап күргәзмәсе. Портретлар. Карточкалар. Тема буенча слайдлар. Мультфильмнар.

Әдәбият дәрәсләрен сәнгатьнең башка төрләре белән бәйләп укуту. Әдәбият дәрәсләрендә сәнгать чараларны куллануның психологик-педагогик шартлары. Язучы биографиясен өйрәнү, әдәби эсәрне анализлау барышында иллюстрацияләр, портрет һәм пейзаж сурәтләреннән файдалану.

Әдәбият һәм рәсем, сынлы сәнгатьнең уртақ һәм аермалы якларын күрергә өйрәтү.

Тема 15. Укыту процессында белем һәм күнекмәләргә диагностика һәм контроль.

Тема 15. Укыту процессында белем һәм күнекмәләргә диагностика һәм контроль.

Әдәбият дәрәсләрендә укучыларның белем һәм күнекмәләрен бәяләү. Телдән сөйләм. Уку, эчтәлек сөйләү. сәнгатьле уку, яттан сөйләү.

Язма эшләр. Инша язучы, Сочинение язучы.

Ижади эшләр. Шигырь һәм хикәя язучы.

Тестлар эшләр.

Чирек, уку елы ахырында кабатлау шулай ук янадан бер кат узылганнарны күздән кичерергә ярдәм итә. Мондый эш әңгәмә, сорауларга җавап бирү кебек башкарыла.

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Самостоятельная работа обучающихся выполняется по заданию и при методическом руководстве преподавателя, но без его непосредственного участия. Самостоятельная работа подразделяется на самостоятельную работу на аудиторных занятиях и на внеаудиторную самостоятельную работу. Самостоятельная работа обучающихся включает как полностью самостоятельное освоение отдельных тем (разделов) дисциплины, так и проработку тем (разделов), осваиваемых во время аудиторной работы. Во время самостоятельной работы обучающиеся читают и конспектируют учебную, научную и справочную литературу, выполняют задания, направленные на закрепление знаний и отработку умений и навыков, готовятся к текущему и промежуточному контролю по дисциплине.

Организация самостоятельной работы обучающихся регламентируется нормативными документами, учебно-методической литературой и электронными образовательными ресурсами, включая:

Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по образовательным программам высшего образования - программам бакалавриата, программам специалитета, программам магистратуры (утвержден приказом Министерства науки и высшего образования Российской Федерации от 6 апреля 2021 года №245)

Письмо Министерства образования Российской Федерации №14-55-99бин/15 от 27 ноября 2002 г. "Об активизации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений"

Устав федерального государственного автономного образовательного учреждения "Казанский (Приволжский) федеральный университет"

Правила внутреннего распорядка федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего профессионального образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет"

Локальные нормативные акты Казанского (Приволжского) федерального университета

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю) включает оценочные материалы, направленные на проверку освоения компетенций, в том числе знаний, умений и навыков. Фонд оценочных средств включает оценочные средства текущего контроля и оценочные средства промежуточной аттестации.

В фонде оценочных средств содержится следующая информация:

- соответствие компетенций планируемому результату обучения по дисциплине (модулю);
- критерии оценивания сформированности компетенций;
- механизм формирования оценки по дисциплине (модулю);
- описание порядка применения и процедуры оценивания для каждого оценочного средства;
- критерии оценивания для каждого оценочного средства;
- содержание оценочных средств, включая требования, предъявляемые к действиям обучающихся, демонстрируемым результатам, задания различных типов.

Фонд оценочных средств по дисциплине находится в Приложении 1 к программе дисциплины (модулю).

7. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Освоение дисциплины (модуля) предполагает изучение основной и дополнительной учебной литературы. Литература может быть доступна обучающимся в одном из двух вариантов (либо в обоих из них):

- в электронном виде - через электронные библиотечные системы на основании заключенных КФУ договоров с правообладателями;

- в печатном виде - в Научной библиотеке им. Н.И. Лобачевского. Обучающиеся получают учебную литературу на абонементе по читательским билетам в соответствии с правилами пользования Научной библиотекой.

Электронные издания доступны дистанционно из любой точки при введении обучающимся своего логина и пароля от личного кабинета в системе "Электронный университет". При использовании печатных изданий библиотечный фонд должен быть укомплектован ими из расчета не менее 0,5 экземпляра (для обучающихся по ФГОС 3++ - не менее 0,25 экземпляра) каждого из изданий основной литературы и не менее 0,25 экземпляра дополнительной литературы на каждого обучающегося из числа лиц, одновременно осваивающих данную дисциплину.

Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля), находится в Приложении 2 к рабочей программе дисциплины. Он подлежит обновлению при изменении условий договоров КФУ с правообладателями электронных изданий и при изменении комплектования фондов Научной библиотеки КФУ.

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

Электронная библиотека и материалы сайта КФУ - - www.ksu.ru

Университетская энциклопедия - - <https://education.cu-portland.edu/blog/>

ЭБС "Знаниум" - <http://znanium.com/>

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

Вид работ	Методические рекомендации
лекции	Подготовка к лекционному занятию включает выполнение всех видов заданий размещенных к каждой лекции (см. ниже после таблицы), т.е. задания выполняются еще до лекционного занятия по соответствующей теме. В ходе лекционных занятий вести конспектирование учебного материала. Обращать внимание на категории, формулировки, раскрывающие содержание тех или иных явлений и процессов, научные выводы и практические рекомендации, положительный опыт в ораторском искусстве. Желательно оставить в рабочих конспектах поля, на которых делать пометки из рекомендованной литературы, дополняющие материал прослушанной лекции, а также подчеркивающие особую важность тех или иных теоретических положений. Задавать преподавателю уточняющие вопросы с целью уяснения теоретических положений, разрешения спорных ситуаций. Дорабатывать свой конспект лекции, делая в нем соответствующие записи из литературы, рекомендованной преподавателем и предусмотренной учебной программой - в ходе подготовки к семинарам изучить основную литературу, ознакомиться с дополнительной литературой, новыми публикациями в периодических изданиях: журналах, газетах и т.д. При этом учесть рекомендации преподавателя и требования учебной программы. Подготовить тезисы для выступлений по всем учебным вопросам, выносимым на семинар. Готовясь к докладу или реферативному сообщению, обращаться за методической помощью к преподавателю. Составить план-конспект своего выступления. Продумать примеры с целью обеспечения тесной связи изучаемой теории с реальной жизнью. Своевременное и качественное выполнение самостоятельной работы базируется на соблюдении настоящих рекомендаций и изучении рекомендованной литературы. Студент может дополнить список использованной литературы современными источниками, не представленными в списке рекомендованной литературы, и в дальнейшем использовать собственные подготовленные учебные материалы при написании курсовых и дипломных работ.

Вид работ	Методические рекомендации
практические занятия	<p>Практические занятия позволяют развивать у студентов творческое теоретическое мышление, умение самостоятельно изучать литературу, анализировать практику; учат четко формулировать мысль, вести дискуссию, то есть имеют исключительно важное значение в развитии самостоятельного мышления.</p> <p>Начиная подготовку к семинарскому занятию, необходимо, прежде всего, указать студентам страницы в конспекте лекций, разделы учебников и учебных пособий, чтобы они получили общее представление о месте и значении темы в изучаемом курсе. Затем следует рекомендовать им поработать с дополнительной литературой, сделать записи по рекомендованным источникам. Подготовка к семинарскому занятию включает 2 этапа: 1й ? организационный; 2й - закрепление и углубление теоретических знаний. На первом этапе студент планирует свою самостоятельную работу, которая включает: - уяснение задания на самостоятельную работу; - подбор рекомендованной литературы; - составление плана работы, в котором определяются основные пункты предстоящей подготовки. Составление плана дисциплинирует и повышает организованность в работе. Второй этап включает непосредственную подготовку студента к занятию. Начинать надо с изучения рекомендованной литературы. Необходимо помнить, что на лекции обычно рассматривается не весь материал, а только его часть. Остальная его часть восполняется в процессе самостоятельной работы. В связи с этим работа с рекомендованной литературой обязательна. Особое внимание при этом необходимо обратить на содержание основных положений и выводов, объяснение явлений и фактов, уяснение практического приложения рассматриваемых теоретических вопросов. В процессе этой работы студент должен стремиться понять и запомнить основные положения рассматриваемого материала, примеры, поясняющие его, а также разобраться в иллюстративном материале. Заканчивать подготовку следует составлением плана (конспекта) по изучаемому материалу (вопросу). Это позволяет составить концентрированное, сжатое представление по изучаемым вопросам. В процессе подготовки к занятиям рекомендуется взаимное обсуждение материала, во время которого закрепляются знания, а также приобретает практика в изложении и разъяснении полученных знаний, развивается речь. При необходимости следует обращаться за консультацией к преподавателю. Идя на консультацию, необходимо хорошо продумать вопросы, которые требуют разъяснения. В начале занятия студенты под руководством преподавателя более глубоко осмысливают теоретические положения по теме занятия, раскрывают и объясняют основные положения публичного выступления. В процессе творческого обсуждения и дискуссии вырабатываются умения и навыки использовать приобретенные знания для различного рода ораторской деятельности. Записи имеют первостепенное значение для самостоятельной работы студентов. Они помогают понять построение изучаемого материала, выделить основные положения, проследить их логику и тем самым проникнуть в творческую лабораторию автора. Ведение записей способствует превращению чтения в активный процесс, мобилизует, наряду со зрительной, и моторную память. Следует помнить: у студента, систематически ведущего записи, создается свой индивидуальный фонд подсобных материалов для быстрого повторения прочитанного, для мобилизации накопленных знаний. Особенно важны и полезны записи тогда, когда в них находят отражение мысли, возникшие при самостоятельной работе. Важно развивать у студентов умение сопоставлять источники, продумывать изучаемый материал. Большое значение имеет совершенствование навыков конспектирования у студентов. Преподаватель может рекомендовать студентам следующие основные формы записи: план (простой и развернутый), выписки, тезисы. Результаты конспектирования</p>
самостоятельная работа	<p>Самостоятельная работа студентов включает в себя выполнение различного рода заданий, которые ориентированы на более глубокое усвоение материала изучаемой дисциплины. По каждой теме учебной дисциплины студентам предлагается перечень заданий для самостоятельной работы. К выполнению заданий для самостоятельной работы предъявляются следующие требования: задания должны выполняться самостоятельно и представляться в установленный срок, а также соответствовать установленным требованиям по оформлению.</p> <p>Студентам следует:</p> <ul style="list-style-type: none"> - руководствоваться графиком самостоятельной работы, определенным РПД; - выполнять все плановые задания, выдаваемые преподавателем для самостоятельного выполнения, и разбирать на семинарах и консультациях неясные вопросы.
экзамен	<p>Завершающим этапом изучения дисциплины является промежуточная аттестация в виде письменного (устного) экзамена (или зачета). При этом студент должен показать все те знания, умения и навыки, которые он приобрел в процессе текущей работы по изучению дисциплины. Дисциплина считается освоенной студентом, если он в полном объеме сформировал установленные компетенции и способен выполнять указанные в данной программе основные виды профессиональной деятельности. Освоение дисциплины должно позволить студенту осуществлять как аналитическую, так и научно-исследовательскую деятельность, что предполагает глубокое знание теории и практики данного курса.</p>

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем, представлен в Приложении 3 к рабочей программе дисциплины (модуля).

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

Материально-техническое обеспечение образовательного процесса по дисциплине (модулю) включает в себя следующие компоненты:

Помещения для самостоятельной работы обучающихся, укомплектованные специализированной мебелью (столы и стулья) и оснащенные компьютерной техникой с возможностью подключения к сети "Интернет" и обеспечением доступа в электронную информационно-образовательную среду КФУ.

Учебные аудитории для контактной работы с преподавателем, укомплектованные специализированной мебелью (столы и стулья).

Компьютер и принтер для распечатки раздаточных материалов.

12. Средства адаптации преподавания дисциплины к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

При необходимости в образовательном процессе применяются следующие методы и технологии, облегчающие восприятие информации обучающимися инвалидами и лицами с ограниченными возможностями здоровья:

- создание текстовой версии любого нетекстового контента для его возможного преобразования в альтернативные формы, удобные для различных пользователей;
- создание контента, который можно представить в различных видах без потери данных или структуры, предусмотреть возможность масштабирования текста и изображений без потери качества, предусмотреть доступность управления контентом с клавиатуры;
- создание возможностей для обучающихся воспринимать одну и ту же информацию из разных источников - например, так, чтобы лица с нарушениями слуха получали информацию визуально, с нарушениями зрения - аудиально;
- применение программных средств, обеспечивающих возможность освоения навыков и умений, формируемых дисциплиной, за счёт альтернативных способов, в том числе виртуальных лабораторий и симуляционных технологий;
- применение дистанционных образовательных технологий для передачи информации, организации различных форм интерактивной контактной работы обучающегося с преподавателем, в том числе вебинаров, которые могут быть использованы для проведения виртуальных лекций с возможностью взаимодействия всех участников дистанционного обучения, проведения семинаров, выступления с докладами и защиты выполненных работ, проведения тренингов, организации коллективной работы;
- применение дистанционных образовательных технологий для организации форм текущего и промежуточного контроля;
- увеличение продолжительности сдачи обучающимся инвалидом или лицом с ограниченными возможностями здоровья форм промежуточной аттестации по отношению к установленной продолжительности их сдачи:
- продолжительности сдачи зачёта или экзамена, проводимого в письменной форме, - не более чем на 90 минут;
- продолжительности подготовки обучающегося к ответу на зачёте или экзамене, проводимом в устной форме, - не более чем на 20 минут;
- продолжительности выступления обучающегося при защите курсовой работы - не более чем на 15 минут.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки "Родной (татарский) язык и литература и иностранный (английский) язык".

*Приложение 2
к рабочей программе дисциплины (модуля)
Б1.В.09 Методика обучения и воспитания в области татарской
литературы*

Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный (английский) язык

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Год начала обучения по образовательной программе: 2023

Основная литература:

Методика преподавания литературы в школе: учебно-методическое пособие для студентов дневного и заочного отделений филологического факультета / Казан. гос. ун-т, Филол. фак.; [авт.-сост. В.Р. Аминова, Р.И. Галеева, Н.Г. Махинина].-Казань: [Казанский государственный университет], 2010. ?127 с.

Романчева Е.С. Введение в методику обучения литературе: учеб.пособие/ Е.С.Романичева, И.В.Сосновская. - М.: ФЛИНТА: наука, 2012. - С.14-34.

Романичева, Е. С. Введение в методику обучения литературе [Электронный ресурс] : учеб.пособие / Е. С. Романичева, И. В. Сосновская. - М.: ФЛИНТА : Наука, 2012. - 208 с. <http://2патит.сот/са1а1од.рhr>, bookтb=455683

Пранцова, Г. В. Методика обучения литературе [Электронный ресурс] : практикум / Г. В. Пранцова, Е. С. Романичева. - М.: ФЛИНТА : Наука, 2012. - 272 с. <http://2патит.сот/са1а1од.рhr>bookтb=455692

Дополнительная литература:

Теория обучения: учебное пособие / Под ред. Г.И. Ибрагимова. [Ибрагимова Е.М., Андрианова Т.М.] - М. :

Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2011. - 383 с.<http://ммм.Ы1юго55юа.сот/Book.h1т1?сигтBook№=6916>

Приложение 3
к рабочей программе дисциплины (модуля)
Б1.В.09 Методика обучения и воспитания в области татарской
литературы

Перечень информационных технологий, используемых для освоения дисциплины (модуля), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный (английский) язык

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Год начала обучения по образовательной программе: 2023

Освоение дисциплины (модуля) предполагает использование следующего программного обеспечения и информационно-справочных систем:

Операционная система Microsoft Windows 7 Профессиональная или Windows XP (Volume License)

Пакет офисного программного обеспечения Microsoft Office 365 или Microsoft Office Professional plus 2010

Браузер Mozilla Firefox

Браузер Google Chrome

Adobe Reader XI или Adobe Acrobat Reader DC

Kaspersky Endpoint Security для Windows

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, учебно-методические комплексы, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования (ФГОС ВО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе Издательства "Лань", доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС Издательства "Лань" включает в себя электронные версии книг издательства "Лань" и других ведущих издательств учебной литературы, а также электронные версии периодических изданий по естественным, техническим и гуманитарным наукам. ЭБС Издательства "Лань" обеспечивает доступ к научной, учебной литературе и научным периодическим изданиям по максимальному количеству профильных направлений с соблюдением всех авторских и смежных прав.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента", доступ к которой предоставлен обучающимся. Многопрофильный образовательный ресурс "Консультант студента" является электронной библиотечной системой (ЭБС), предоставляющей доступ через сеть Интернет к учебной литературе и дополнительным материалам, приобретенным на основании прямых договоров с правообладателями. Полностью соответствует требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования к комплектованию библиотек, в том числе электронных, в части формирования фондов основной и дополнительной литературы.